

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Mgr. Lenky Ďuricovej, PhD.: Multidimenzionálny self-koncept adolescentnej populácie a jeho zdroje.

Predložená habilitačná práca Mgr. Lenky Ďuricovej, PhD. je odrazom dlhodobejšieho výskumného zamerania habilitantky, o čom svedčí aj odkazovanie sa na viaceré vlastné výskumné štúdie v rámci práce. Deklarovaným zámerom je skúmanie štruktúry self-konceptu dospievajúcich ako viacrozmerného konštruktú, ktoré autorka vníma v našich podmienkach ako nedostatočné a zároveň snaha priniesť detailnejšie informácie o jeho možných zdrojoch. Tento cieľ sa autorka rozhodla naplniť prostredníctvom analýzy multidimenzionálneho self-konceptu vzhľadom k intraindividuálnym a sociálnym premenným.

Teoretická časť pozostáva z dvoch hlavných kapitol, pričom prvá je venovaná vymedzeniu hlavného konštruktú a druhá jeho zdrojom. V rámci vymedzenia pojmu autorka analyzuje a porovnáva príbuzné pojmy a vysvetľuje ich vzťah k termínu self-koncept a sama sa v práci prikláňa k alternatívnemu používaniu pojmov sebapoňatie a sebahodnotenie (str.15). Napriek tomu však sa v niektorých kapitolách stretne s týmito termínmi ako blízky, nie však alternatívnymi (str. 34, 35, 38). Ďalšia časť je venovaná funkciám, reprezentáciám JA a zložkám self-konceptu, pričom autorka ponúka prehľad súčasného stavu poznania v tejto oblasti. Opiera sa pritom zväčša o aktuálne zdroje, avšak vyskytlo sa aj citovanie učebnicovej literatúry (Nákonečný, 1999; Langmeier, Krejčířová, 2006; Vágnerová, 2012...), čo považujem za menej vhodné, keďže repertoár relevantných zdrojov je v rámci témy široký. Druhá kapitola je venovaná prehľadu premenných súvisiacich so self-konceptom, ktoré sú vnímané aj ako prediktory a ich výber sa autorka v práci snaží náležite zdôvodniť. Na úrovni jednotlivých podkapitol venovaných trom skupinám premenných (premenné rodinného a školského prostredia a osobnostné premenné) sa však prehľadnosť značne znižuje, čo do istej miery kompenzuje záverečné zhrnutie v rámci podkapitoly. V prípade popisu kontextových premenných vnímam ako pozitívne, že autorka rozlišuje medzi úplnosťou/neúplnosťou rodiny a jej funkčnosťou. Vidím to ako perspektívu vzhľadom k posunu poznatkov o vnímaní a vplyve rozvedených rodín na self-koncept. Považujem však za diskutabilné využívať pri diskusii k tejto otázke staršie zdroje (napr. Parish, Parish, 1983, str. 94...), ktoré majú skôr už iba historickú hodnotu. Drobnú poznámku mám celkovo k orientácii práce: autorka prioritne využíva multidimenzionálny prístup k sebapoňatiu, konkrétne prezentovaný Piers-Harrisovým modelom self-konceptu avšak tento je popisovaný parciálne, v rámci jednotlivých podkapitol. Domnievam sa, že by si zaslúžil samostatnú časť s jednoznačným vymedzením. Taktiež by som očakávala jednoznačné vysvetlenie dôvodov výberu špecifických prístupov k self-konceptu (tak v zmysle Piers-Harrisovho modelu, ako aj doménovo špecifického školského self-konceptu podľa Engler-Meyera).

Empirická časť pozostáva zo štandardných častí, popísaných adekvátnym spôsobom (popis metód, výskumného súboru a nástrojov). V rámci objasnenia výskumného problému autorka vychádza z potreby priniesť hlbšiu analýzu self-konceptu adolescentov vnímaného ako viacrozmernej konštruktu, s cieľom priniesť empirické dôkazy o možných zdrojoch. Ďalej sa autorka venuje popisu a kategorizácii premenných a desiatim výskumným otázkam. Zdá sa, že výskum nadobúda exploračný charakter, vzhľadom k tomu, že autorka neformuluje žiadne výskumné hypotézy. V tomto kontexte mám otázku, či vzhľadom k teoretickým východiskám, o ktoré sa opiera, skutočne nebolo možné žiaden predpoklad stanoviť.

Ako hlavný nástroj pre naplnenie cieľa práce bol použitý preklad adaptovanej českej verzie Dotazníka sebapoňatia detí a adolescentov (PHCSCS), pričom uvádza, že ide o jediný štandardizovaný nástroj v našom prostredí. Nemôžeme poprieť blízkosť prostredia, avšak nástroj nebol adaptovaný na naše podmienky. V tejto súvislosti by komplexná adaptácia nástroja pre slovenskú populáciu adolescentov, so zahrnutím overenia štruktúry (nielen uvedenie čiastkových informácií o psychometrických parametroch) bola viac než žiadúca, keďže ide o nosnú metodiku, čo si zrejme uvedomuje aj sama autorka, keďže túto skutočnosť vníma ako jeden z limitov práce. Na druhej strane oceňujem snahu autorky o overiť podmienky použitia vybraných štatistických analýz a snahu o zvýšenie „metodologickej čistoty“.

Výsledky a ich interpretácia tvoria rozsiahlu časť práce, kde sa autorka snažila napriek množstvu informácií udržať prehľad. Výber najdôležitejších zistení je sumarizovaný až v závere. V rámci hodnotenia tejto časti má iba pár poznámok. Rozumiem, že autorka využila ponúknutý potenciál dát získaných od respondentov s vekovým rozpätím 17–22 r. a rozhodla sa preskúmať možný vývinový trend, i keď to by si z môjho pohľadu vyžadovalo skôr longitudinálne sledovanie. Za okrajové považujem tiež zisťovanie rozdielov v self-koncepte vzhľadom k študijnému zameraniu a je dobré, že autorka tieto výsledky interpretuje s patričnou opatrnosťou. Čo sa týka diskusie je pomerne rozsiahla a štrukturovaná v súlade so stanovenými výskumnými otázkami, spôsob akým je vedená dokazuje, že sa v téme dobre orientuje. Na základe výsledkov v závere autorka formuluje odporúčania pre výskum a čiastočne aj prax.

V rámci posúdenia formálnej stránky mám poznámku k obsahu, v ktorom chýba podkapitola *1.2.2.1 Sebahodnotenie a gender* v rámci kapitoly *Osobnostné koreláty self-konceptu a sebahodnotenia*. Z hľadiska posúdenia jazykovej stránky môžem vcelku konštatovať, že autorka štýlom písania a odborným jazykom dokumentuje vysokú úroveň kvality psychologického uvažovania tak v teórii ako aj vo výskume.

Záver: Mgr. Lenka Ďuricová, PhD. habilitačnou prácou „Multidimenzionálny self-koncept adolescentnej populácie a jeho zdroje“ kvalitným teoretickým aj vlastným empirickým poznaním prispieva k hlbšiemu pochopeniu formovania sebapoňatia adolescentov; osobitne podnetný je príspevok autorky z hľadiska prístupu, ktorý je pri sledovaní self-konceptu v našim podmienkach málo využívaný. Vzhľadom k uvedeným kvalitám habilitačnej práce navrhujem, aby po úspešnom habilitačnom

konaní bol Mgr. Lenke Ďuricovej, PhD. udelený vedecko-pedagogický titul docent v odbore habilitačného a inauguračného konania: Sociálna psychológia a psychológia práce.

V Košiciach 9.3. 2021

doc. PhDr. Beáta Ráczová, PhD.

oponentka